

FACULTAT DE CIÈNCIES POLÍTiques I SOCIOLOGIA

Treball de fi de grau

(Resum executiu)

LA FI DE L'EXCEPCIONALITAT: EL GIR NEOLIBERAL DE L'EXTREMA DRETA ESPANYOLA

Autor/a: Xènia Ris Capdevila

Tutor/a: Jordi Mir Garcia

17 de maig 2024

Grau en Ciència Política i Gestió Pública

UAB
**Universitat Autònoma
de Barcelona**

L'escena política europea ha estat marcada la darrera dècada per la irrupció de les extremes dretes en les estructures de govern; l'Estat espanyol no n'és cap excepció. Prenent en consideració aquest context, és crucial d'analitzar quines son les fórmules que han possibilitat aquest auge, així com revisar i explicar què s'entén per ultradreta, extrema dreta i/o dreta radical populista en l'actual cicle polític.

Diversos autors han assenyalat que aquestes formacions polítiques, que tradicionalment estaven associades amb postures conservadores, han fet un apropament cap a postures de caràcter liberal i això podria haver estat determinant en el seu auge.

El present treball, a través de la revisió bibliogràfica i l'anàlisi de material polític de Vox, té per objectiu respondre fins a quin punt l'extrema dreta espanyola ha sofert un gir neoliberal i en quina mesura aquest es pot assimilar al viscut en la resta de països europeus. La hipòtesi inicial és que l'extrema dreta espanyola ha tingut un gir neoliberal assimilable al viscut en la majoria de països europeus.

D'entrada, el corpus teòric s'ha centrat en adjudicar la definició que s'utilitzarà com a referència per parlar tant de neoliberalisme com d'extrema dreta¹.

El neoliberalisme es definiria com una teoria de les pràctiques político-econòmiques (Harvey, 2007) que prioritza el mercat per sobre de l'Estat en la resolució de problemes i l'assoliment d'objectius (Crouch, 2012). Aquesta ideologia defensa les llibertats empresarials individuals i la preservació de la propietat privada, alhora que promou la liberalització econòmica dels mercats i fomenta la competència privada (Brenner & Theodore, 2002)

Pel que fa al segon concepte, Mudde (2007) utilitza el concepte d'ultradreta per parlar de l'espectre ideològic que inclou l'extrema dreta i la dreta radical populista. D'una banda, l'extrema dreta s'identifica segons cinc paràmetres: i) nacionalisme excloent, ii) racisme cultural, iii) xenofòbia, iv) aversió als processos democràtics i

¹ En el treball, degut a la manca de consens teòric existent, s'utilitza de manera constant i sinònima els conceptes d'ultradreta i extrema dreta. Tot i així hi ha la pretensió d'assolir el màxim rigor terminològic.

v) concepció d'un estat fort. Per altra banda, la dreta radical populista es caracteritza per tres trets: i) nativisme, ii) autoritarisme i iii) populisme.

Aquests trets definitoris sovint es manifesten de manera desigual entre les diferents formacions i en molts casos és una tasca complicada determinar si son d'extrema dreta o dreta radical populista, i més tenint considerant la manca de consens acadèmic existent.

Tant el neoliberalisme com l'extrema dreta comparteixen la idea de que els individus han de conformar grups homogenis en els quals hi hagi un pensament i comportament únic, exclouent tot allò diferent. Tot i que no hi ha una dependència estricta, es pot traçar una relació entre aquests dos fenòmens, ja que les desigualtats econòmiques generades pel neoliberalisme ofereixen oportunitats per a l'extrema dreta, però al mateix temps aquesta segona crítica en alguns dels seus discursos les polítiques liberals.

En el cas espanyol, la formació parlamentària que encaixa tant amb paràmetres d'extrema dreta com de dreta radical populista és Vox.

La metodologia consta, per una banda, d'una revisió bibliogràfica de diferents autors i obres, entre els qual destaca Xavier Casals (2003) i, per altra, un anàlisi del manifest fundacional i programes electorals de Vox.

L'extrema dreta espanyola es desmarca del patró de ressorgiment de l'extrema dreta europea degut a : i) el desenvolupament tardà de les polítiques de l'Estat del benestar, ii) la restauració recent dels sistemes democràtics i iii) la incapacitat de l'extrema dreta de consolidar espai electoral propi (Casals, 2003). L'ultradreta espanyola, a més, experimenta molta fragmentació interna i un aïllament ideològic respecte Europa.

Aquesta dinàmica no canvia fins al sorgiment de Vox com a escissió del PP l'any 2013. El seu auge no es dona fins al novembre 2017: arrel del procés independentista català, Vox mostra una postura més dura que la dreta espanyola cap al conflicte i això fa que tingui ressò en l'escenari polític i mobilitzi força vots

del PP i C's. Vox actualment compta amb representació a diversos nivells de govern.

Si s'analitza el manifest fundacional de Vox, es veu com aquest promou valors essencials per al creixement personal i la prosperitat i l'economia de mercat i la lliure iniciativa; en aquest, també es promou un model de producció basat en la competitivitat i la reducció del rol de l'Estat.

Altrament, les propostes econòmiques de Vox defensen la liberalització del mercat, la reducció de la intervenció estatal així com la reducció d'impostos per a empreses i individus amb alts ingressos, així com també es proposa la simplificació i supressió de tràmits empresarials, la flexibilització del mercat laboral i la privatització de serveis públics.

Finalment, considerant totes les parts d'aquest treball, s'ha arribat a la conclusió de que, tot i que l'extrema dreta espanyola ha tingut un gir neoliberal, aquest no és homologable al procés de ressorgiment i renovació de la majoria de les extremes dretes europees.

Referències

Brenner, N., Theodore, N. (2002). *Cities and the geographies of 'Actually Existing Neoliberalism'*. En N. Brenner i N. Theodore (Eds.), *Spaces of Neoliberalism: Urban Restructuring in North America and Western Europe* (pp. 2-32).

Casals, X. (2003). *Ultrapatritas: Extrema derecha y nacionalismo de la guerra fría a la era de la globalización*. Barcelona. Crítica

Crouch, C. (2012). *La extraña no-muerte del neoliberalismo*.

Foucault, M. (2009) *Nacimiento de la biopolítica*. Curso de College de France (1978-1979), Madrid. Akal. (pp. 37-58)

Harvey, D. (2007). *Breve historia del neoliberalismo*, Madrid, Akal.

Mudde, C. (2007). *Populist Radical Right Parties in Europe*. Cambridge: Cambridge University Press.